

**BIRLASHGAN MILLATLAR TASHKILOTINING KAMBAG'ALLIKNI
YO'QOTISHDAGI ROLI****Raxmatov Jasur Abduraxmonovich***Buxoro muhandislik texnologiya instituti "Iqtisodiyot va menejment" kafedrası
o'qituvchisi***Ergashov Sherali Erali o'g'li***Buxoro muhandislik texnologiya instituti "Iqtisodiyot va menejment" kafedrası
o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolani yozishdan maqsad BMT ning kambag'allikka qarshi kurashishdagi asosiy tashabbuslari, strategiyalari va dasturlari haqida ma'lumot berish. Masalan, Barqaror Taraqqiyot Maqsadlari (SDG) ning 1-bandi bo'lgan "Kambag'allikni tugatish" haqida, hamda BMT ning bu boradagi xalqaro hamkorliklari haqida yoritilgan.*

BMT kambag'allik chegarasini asosiy tovar va xizmatlar (oziq-ovqat mahsulotlari, kiyim-kechak, turar-joy haqini to'lash, suv bilan ta'minlash, elektr energiyasi, maktab ta'limi, tibbiy xizmat) uchun zarur bo'lgan daromadlar sifatida belgilaydi. Kambag'allik darajasi nisbiy tushuncha sanaladi va muayyan mamlakatdagi umumiy farovonlik darajasiga bog'liq. Kambag'allik mutlaq va nisbiy kabi turlarga bo'linadi. Mutlaq kambag'allikda kun kechiruvchi odamlar biologik tirik qolishni ta'minlaydigan minimal ehtiyojlarnigina qondirishlari mumkin.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) tashkil topganidan buyon dunyodagi turli ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy muammolarni hal qilishda faol ishtirok etib kelmoqda. Uning eng muhim maqsadlaridan biri kambag'allikni yo'qotish va global miqyosda tenglikni ta'minlashdir. 2015-yilda qabul qilingan 2030-yilga qadar barqaror taraqqiyot maqsadlari (SDG) doirasida kambag'allikni tugatish birinchi o'ringa qo'yildi. BMTning SDG 1 - "Kambag'allikni tugatish" maqsadi, hech kimni orqada qoldirmaslik prinsipiga asoslangan bo'lib, dunyo mamlakatlarini bu yo'nalishda birgalikda ishlashga chaqiradi. Kambag'allikning yo'qolishi nafaqat iqtisodiy barqarorlikka, balki ijtimoiy tenglikka erishishda ham asosiy omil hisoblanadi. SDG 1 ni amalga oshirishda, BMT o'zining ixtisoslashgan agentliklari orqali turli dasturlarni amalga oshiradi. Masalan, UNDP (Birlashgan Millatlar Taraqqiyot Dasturi) va WFP (Dunyo Oziq-ovqat Dasturi) kabi tashkilotlar kambag'allikka qarshi kurashish uchun milliy va xalqaro darajadagi faoliyatlarni muvofiqlashtiradi. Ular ta'lim, sog'liqni saqlash, oziq-ovqat xavfsizligi, ijtimoiy himoya kabi sohalarda yordam ko'rsatadilar.

Kambag'allikni yo'qotishning global yondashuvi hamkorlikka asoslanadi. BMT rivojlanayotgan mamlakatlarga nafaqat moliyaviy yordam, balki texnik ko'nikmalar, bilim va tajriba almashish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali ham yordam beradi. BMTning Milliy Taraqqiyot Rejalari (NDP) doirasida, mamlakatlar o'rtasida yordam almashinuvi va bilimlar bazasini yaratish maqsad qilinadi.

Masalan, UNDP rivojlanayotgan davlatlarga ijtimoiy himoya tizimlarini o'rnatish, ta'lim tizimlarini rivojlantirish va energiya manbalarini samarali boshqarish borasida ko'maklashadi. BMT, shuningdek, G20 va G7 kabi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda kambag'allikni kamaytirish uchun iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishga yordam beradi.

BMT kambag'allarni qo'llab-quvvatlashda milliy darajadagi yondashuvlarni ham muhim deb biladi. BMT Taraqqiyot Dasturi (UNDP), mahalliy hukumatlar bilan hamkorlikda kambag'allarni ijtimoiy himoya tizimlari, ta'lim va sog'liqni saqlashni yaxshilash, ish o'rinlarini yaratish va iqtisodiy o'sishni ta'minlashga qaratilgan loyihalarni amalga oshiradi. Misol sifatida, BMTning Kambag'allikka Qarshi Kurashish Dasturi yordamida, mamlakatlar kambag'allarni qo'llab-quvvatlash uchun milliy siyosatlar yaratishadi. Shuningdek, WFP o'zining oziq-ovqat xavfsizligi bo'yicha dasturlarini rivojlanayotgan davlatlarda amalga oshirib, kambag'allikni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. BMT, shuningdek, rivojlanayotgan davlatlarga investitsiya jalb qilish orqali o'zgarishlarga erishishni qo'llab-quvvatlaydi.

BMTning kambag'allikka qarshi kurashishdagi samaradorligini va dunyodagi kambag'allik holatini quyidagi ma'lumotlar asosida ko'rishimiz mumkin. 2021-yilgi ma'lumotlarga ko'ra, dunyo bo'yicha 689 milliondan ortiq inson juda qashshoq sharoitda yashaydi (kunlik \$1.90 daromad bilan). Bu dunyo aholisining taxminan 9.2% ini tashkil etadi.

Hozirda 2017 yildagi xarid qobiliyati pariteti bo'yicha kishi boshiga 2,15 dollardan kam daromad bilan yashayotgan o'ta qashshoqlik so'nggi o'n yilliklarda sezilarli darajada kamaydi. Biroq, COVID-19 bu ijobiy tendentsiyani bekor qildi. Pandemiya oldin ham qashshoqlikni qisqartirish surati sekinlashdi, o'ta qashshoqlik darajasi 2015 yildagi 10,8 foizdan 2019 yilda 8,4 foizga tushdi. 2015 yildan 2019 yilgacha o'rtacha yillik pasayish darajasi 0,54 foiz punktini tashkil etdi, bu 2000 va 2014 yillar oralig'ida kuzatilgan 1,28 foiz punkt darajasining yarmidan kam. O'ta qashshoqlikda yashovchi odamlar soni 2020-yilda 724 million kishiga yetdi, bu pandemiya oldingi prognozlardan 90 million kishiga ko'p va qashshoqlikni qisqartirish bo'yicha uch yillik yutuqlarni bekor qildi.

Pandemiya tiklanish sekin va notekis kechdi, ekstremal qashshoqlik darajasi 2020 yildagi 9,3 foizdan 2021 yilda 8,8 foizga tushdi. 2021-yilda o'tgan yilga nisbatan past daromadli mamlakatlarning 41% ga yaqinida qashshoqlik darajasi yuqori bo'lgan, o'rta daromaddan yuqori bo'lgan mamlakatlar esa atigi 13%. Ukrainadagi mojaro jahon savdosiga putur etkazdi, turmush narxini oshirdi, bu esa nomutanosib ravishda kambag'allarga ta'sir qiladi. Bundan tashqari, iqlim o'zgarishi qashshoqlikni kamaytirishga jiddiy tahdid solmoqda. 2022-yil oxiriga kelib, joriy prognozlarga ko'ra, dunyo aholisining 8,4 foizi yoki taxminan 670 million kishi hali ham o'ta qashshoqlikda yashashi mumkin.

2015–2019 yillar va 2020–2030 yillar uchun prognozi, kuniga 2,15 AQSh dollaridan kam yashayotgan dunyo aholisining nisbati. (foiz)

Agar hozirgi tendentsiyalar davom etsa, 2030 yilga borib dunyo aholisining taxminan 7 foizi, ya'ni 575 million kishi o'ta qashshoqlikda yashaydi, aksariyat qismi Sahroi Kabirdan

janubiy Afrikada yashaydi. Bu prognoz qashshoqlikning 2015 yilga nisbatan 30 foizdan kam qisqarishini anglatadi.

BMTning maqsadi 2030-yilga kelib kambag'allikni butunlay yo'qotishdir. Ammo so'nggi yillarda pandemiya va iqlim o'zgarishi kambag'allikni kamaytirish jarayonini sekinlashtirib yuborgan.

BMTning kambag'allikka qarshi kurashishda olib borayotgan faoliyatlari, mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, BMT o'zining ixtisoslashgan agentliklari orqali kambag'allikni kamaytirishga qaratilgan ko'plab dasturlarni amalga oshirmoqda. Bu dasturlar faqat kambag'allarni yordamga muhtoj qilib qo'yish bilan cheklanmay, balki ularni barqaror rivojlanish imkoniyatlari bilan ta'minlashni ham maqsad qilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov, R. "Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish va kambag'allikka qarshi kurash: O'zbekiston tajribasi". Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti. 2019 y.
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi. "Ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar va kambag'allik bo'yicha hisobot". Toshkent: Davstatqo'm nashriyoti. 2021y.
3. Qosimov, A. "O'zbekistonda ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish yo'llari". Toshkent: Yangi iqtisodiyot nashriyoti. 2021y.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Iqtisodiy Tadqiqotlar va Islohotlar Markazi. "Barqaror rivojlanish va kambag'allikni qisqartirish dasturlari". Toshkent: ITIM nashriyoti. 2020y.
5. Sharipov, Z. "Milliy iqtisodiyotda kambag'allik darajasi: Tahlil va istiqbollar". Iqtisodiyot va Innovatsiya Jurnali, 12(2), 45-60. 2020y.
6. Birlashgan Millatlar Tashkiloti. "2030 Barqaror Taraqqiyot Maqsadlari (SDG)". 2015 y.
7. Birlashgan Millatlar Taraqqiyot Dasturi (UNDP). Kambag'allikka qarshi kurash bo'yicha hisobotlari.
8. Jahon Banki. Global qashshoqlik va farovonlik haqida hisobot. 2021y.
9. Amrulloev, D. N., and R. X. Alimova. "KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISH ORQALI FAROVONLIKNI OSHIRISH: IQTISODIYOTDAGI INNOVATSION O'ZGARISHLAR." XALQARO KONFERENSIYA VA JURNALLARNI SIFATLI INDEXLASH XIZMATI 1.1 (2024): 417-421.